

Mariëndal

bloementuin op voormalige bollenakker

Het is verbazend te zien wat natuur 'kan' als ze de ruimte krijgt en een beetje wordt geholpen. Een aansprekend voorbeeld daarvan is Mariëndal bij Den Helder. In 2005 is hier zo'n 53 hectare bollengrond afgegraven. Het gebied werd heringericht en is nu, ruim anderhalf decennium later, een afwisselend eldorado van planten en dieren. Mooi is ook dat je als liefhebber door een groot deel van het gebied vrij kunt rondstruinen.

Tekst en foto's: Jos Lap

De nieuw gegraven slikkige plas heeft zich snel ontwikkeld tot vogelparadijs.

Als ik op een voorjaarsmorgen met boswachter Jordi Frowijn van Landschap Noord-Holland de vlakte oploop, worden we meteen vrolijk van wat zich zoal aandient. Bloeiende ratelaar, brede orchis, rietorchis, naast boterbloemen en pinksterbloemen. Kluten, een roepende koekoek, kleine plevertjes en een zingende graspieper. Een duinparelmoervlindertje haalt hier zijn nectar op en zet zijn eitjes af op waardplanten in het verderop gelegen duin. Ook hooibeestjes vliegen hier. We zien een bruine

kikker en rondrennende hazen. In de verte drinken Schotse hooglanders aan de plas. En achter ons bloeit de meidoorn.

Bollengrond verandert in natuur

Deze enorme variatie is het resultaat van een doordacht plan, vertelt Frowijn. Begin van deze eeuw greep de gemeente Den Helder de kans om dit bollengebied, dat tegen het in 1992 ontwikkelde recreatiepark Mariëndal aan ligt, te kopen. Van eind 2004 tot

begin 2006 is het gebied omgevormd tot een gevarieerd natuurlandschap; destijds een van de grootste natuurontwikkelingsgebieden in Nederland. Een halve meter voedselrijke zandgrond werd afgegraven en gebruikt om een nieuwe wijk in Den Helder bouwrijp te maken. Na het afgraven werd een plas gegraven en werden beekjes aangelegd. Het vrijkomende zand werd weer gebruikt om kleine duintjes en dijkes te vormen. Bijzonder is ook dat aan de westkant, tegen de duinen aan een sloot is gegraven - vroeger noemden ze dat een haye - waarin zoet kwelwater uit het duin naar boven komt. Via een beek stroomt het water naar de plas. De plantengroei is geholpen door hooi uit bloemrijke delen van het Zwanenwater op het kale zand te deponeren.

Nat en droog

Frowijn vertelt dat er geen water wordt afgevoerd uit het gebied, met als gevolg dat het er in de winter door regen en kwel erg nat kan zijn en in de zomer droog. Het variërende waterpeil zorgt voor een heel diverse omstandigheden rondom de beekjes en de plassen. De zo ontstane slikranden langs het water zijn een geliefde foerageerplek voor de kustvogels.

Verder is er veel schraal hooiland dat deels gemaaid wordt en deels begraasd door hooglanders. Ten oosten van de weg tussen de duinen en het natuurgebied en nog voor de haye ligt een strook vochtig bloemrijk hooiland. Deze strook is niet toegankelijk voor wandelaars, maar wel goed te zien vanaf de weg. Het oostelijk deel van het gebied is te overzien vanachter een vogelscherm. Op deze plas wordt overigens wel geschaatst als er ijs ligt. Dat wordt toegestaan omdat men vindt dat er in de wintermaanden van verstoring nauwelijks sprake is.

Als we wat verder lopen komen we muizenootjes, echte koekoeksbloem, veelkleurige vergeet-mij-nietjes, zilverschoon, zachte ooievaarsbek, rolklaver en dauwbraam tegen, allemaal bloeiend. We zien het icarusblauwtje en de rupsen van de Sint-Jansvlinder. Visdiefjes vliegen ondertussen af en aan tussen de zee en de hier aangelegde schelpeneilandjes rond de plas om hun jongen te voeden.

Wat ging vooraf

Het gebied kent een interessante geschiedenis. In de zeventiende eeuw was er tussen de eilanden Huisduinen en Callantsoog nog een zandvlakte met lage duintjes, doorsneden door krekens. Bij storm en hoge vloed werd het gebied overstromd. In 1610 is tussen beide plaatsen een zanddijk aangelegd om het achterliggende gebied droog te houden en om de plaatsen over land bereikbaar te maken. Daarna ontstaat hier ook de duinenrij.

Voor de Zanddijk - zo heet de weg tussen de Noordduinen en Mariëndal nog steeds - werd destijds zand gebruikt van de oostkant van de dijk. In de geul kwam het kwelwater uit de duinen terecht, de geul kreeg de naam haye.

Pas in de negentiende eeuw is dit hele gebied - de polder Koegras - omdijkt en geschikt gemaakt voor akkerbouw

In Mariëndal komen o.a. voor: echte koekoeksbloem, grote ratelaar, icarusblauwtje en rietorchis.

In deze 'haye' komt zoet kwelwater naar boven.

en veeteelt. In de jaren tachtig van de vorige eeuw kwam hier de bollenteelt op, een lucratieve bezigheid en dat geldt nog steeds voor een groot deel van het gebied tussen Den Helder en Callantsoog. Het weiland veranderde in bollenland en de meeste sloten verdwenen.

Minimaal beheerwerk

We komen bij een bruggetje over een beekje dat het water van de haye naar de plas brengt. De beek staat nog vol water en waterplanten. Het weinige beheerwerk dat op Mariëndal wordt gedaan, zegt Frowijn, bestaat uit het schonen van de slootjes en het maaien

van het westelijk deel van het terrein. Het maaisel wordt afgevoerd om het land schraal te houden. Een naburige bollenboer maakt er compost van. De hooglanders gaan de verruiging tegen en zorgen voor dynamiek door op droge plekken te gaan liggen rollen. Zo zorgen ze voor open zandplekken waar insecten weer gebruik van kunnen maken. De bosjes die her en der blijven staan zijn aantrekkelijk voor kneutjes, roodborsttapuiten en andere zangvogels. We zien hier moeraskartelblad, oeverbies, duizendguldenkruid en gele lis bloeien. En wat verder bij het water een kievit, grauwe ganzen, Canadese

ganzen, bergeenden, een stel wilde eenden en een zwarte kraai. Ook alledaagse soorten voelen zich hier kennelijk prima op hun gemak. Ze lijken, net als wij, te genieten van dit bijzondere gebied.

Praktische informatie

Mariëndal - onderdeel van Natuurnetwerk Noord-Holland - is te bereiken via de Jan Verfaillweg 622 in Den Helder. Aan dezelfde weg is De Helderse Vallei te vinden, een natuur- en milieu-educatief centrum met een winkel waar ook wat gedronken en gegeten kan worden. Daar kun je ook goed parkeren, en vandaar af kun je tussen de bomen door naar het nieuwe natuurgebied lopen. Hier is ook een uitkijktoren en een pannenkoekrestaurant. Het natuurgebied is vanwege de vogels niet toegankelijk voor honden. Tegen Mariëndal aan liggen aan de noordkant de Donkere Duinen en aan de westkant de Noordduinen, ook de moeite waard om te bezoeken.

Op www.duinenenmensen.nl staat een informatief filmpje 'Van bollen naar nollen' uit 2006 met Do van Dijck van Landschap Noord-Holland. Meer informatie op www.deheldersevallei.nl en www.landschapnoordholland.nl •

Jos Lap
is redacteur van Duin.

Toegangspoort tot Mariëndal.

